

# **Vanhemmat lasten psykologisten perustarpeiden tyydyttäjänä**

**Lea Pulkkinen**

Haukkalan säätiön asiantuntijaseminaari 16.9.2021

---

# Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta

Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi **lapsen yksilöllisten tarpeiden** ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiansa välillä. Myös muita lapselle tärkeitä ihmissuhteita on vaalittava.

Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. Lasta on suojeltava kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä.

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, 1 § (361/1983, täydennetty 190/2019)

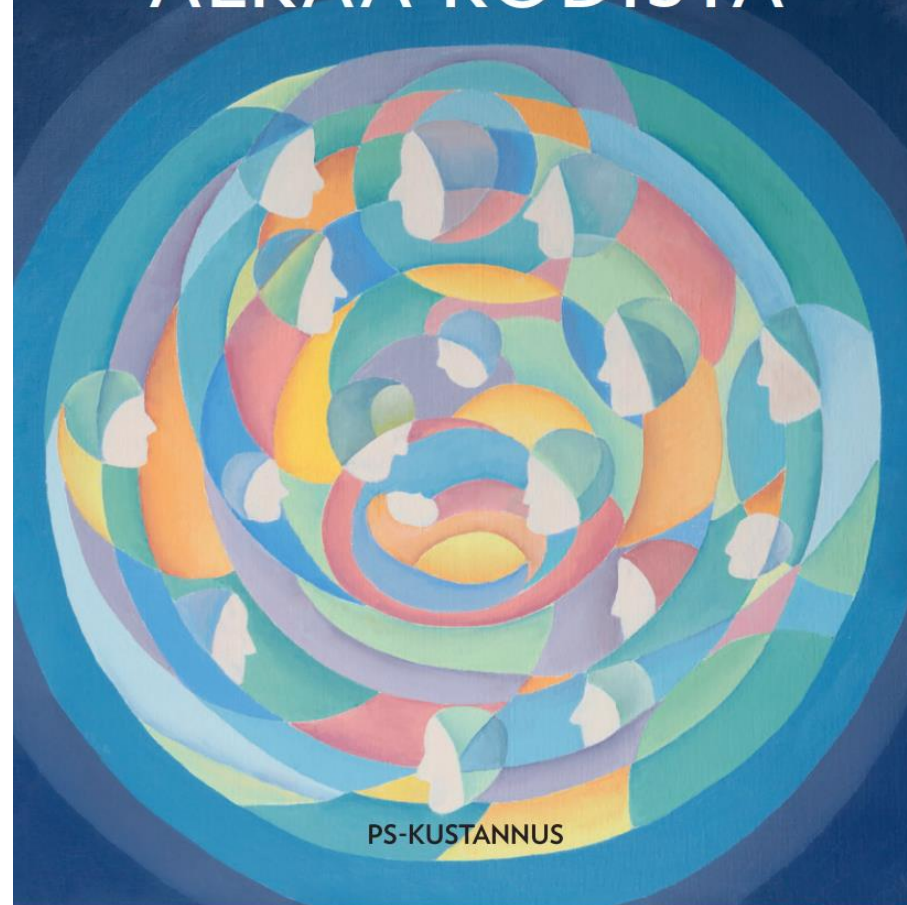
## **Vuonna 1734 annettu avioliittoa koskeva laki**

**Jos lapsi-ikäinen kiroo, se pitää vanhemmilda witsoilla kuritettaman, sen jälkeen kuin ikä eli paha sisu on. Jos se tapahtu usiammin; pandakon jalka-puhun kirkon owen tygö. Jos vanhemmat laiminlyövät kurittaa lapsiansa kirouksista; tehkön sakkoa wiisi talaria.**

**Mahkonen, 1998 s. 39**

Lea Pulkkinen

# LAPSEN HYVINVOINTI ALKAA KODISTA



PS-KUSTANNUS

Ilmestyy tammikuuussa 2022.

# Lapsikäsitys

- ✓ Lapsella on sisäsyntyinen potentiaali kasvaa, oppia ja kommunikoida sekä osallistua omalla tavallaan ja omine oikeuksineen ja velvollisuuksineen yhteisönsä toimintaan.
- ✓ Lapsi on aktiivinen toimija omassa elämässään ja suhteessa toisiin ihmisiin. Lapsi ei ole kohde, jota yritetään sovittaa aikuisen valitsemaan muottiin.
- ✓ Aikuiset, jotka ovat **herkkiä lapsen tarpeille**, auttavat lapsen ainutlaatuisuuden kehkeytymisessä.
- ✓ Lapsen vuorovaikutuksen ja suhteiden laatu aikuisiin ja toisiin lapsiin vaikuttaa heidän kasvuunsa ihmisinä joko myönteisesti tai kielteisesti.
- ✓ Lapset luovat kanssamme maailmaa ja muuttavat sitä.
- ✓ Inhimillinen kehitys on yksilön ainutlaatuisuuden kehkeytymisprosessi, johon vaikuttavat keskenään vuorovaikutuksessa olevat biologiset, psykologiset, sosiaaliset, kulttuuriset, henkiset ja yhteiskunnalliset tekijät.

# Kasvatustyylien luokittelu

## Herkkyys lapsen tarpeille

|           |        | Vähän                                   | Paljon  |
|-----------|--------|---|---|
| Vaativuus | Paljon | Autoritaarisuus<br>(Vanhempilähtöisyys) | Autoritatiivisuus<br>( <b>Lapsilähtöisyys</b> ) |
|           | Vähän  | Laiminlyönti<br>(Vanhempilähtöisyys)    | Sallivuus<br>(Lapsikeskeisyys)                  |

# Kasvatustyylien yhteys lapsen kehitykseen

|                              | Autoritaarisuus | Autoritaatiivisuus | Laiminlyönti | Sallivuus |
|------------------------------|-----------------|--------------------|--------------|-----------|
| Kognitiivinen & työmenestys  | -               | ++                 | --           | ?         |
| Emotionaalinen & hyvinvointi | -               | ++                 | --           | ?         |
| Sosiaalinen & ihmissuhteet   | -               | ++                 | --           | ?         |
| Fyysinen & terveys           | ?               | ++                 | --           | ?         |

Ulferts, 2020

# Lapsen synnynnäiset psykologiset tarpeet

Deci & Ryan (2020): Itsemääräämisteoria

**Relatedness – yhteenkuuluvuuden tarve:** kokemus

hoivasuhteesta ja yhteisöön kuulumisesta

**Competence – kyvykkyyden tarve:** tunne osaamisesta ja tehokkuudesta sekä kyvystä toteuttaa suunnitelmia

ja saavuttaa päämääriään

**Autonomy - autonomian tarve:** psykologinen vapaus, aito kokemus siitä, että voi päättää omasta

käyttäytymisestään ja valinnoistaan



## ***Lapsen tarve: yhteenkuuluvuus***

### **Tarpeeseen vastaaminen - *Vanhemmat: Lämpö (rakkaus)***

Vanhempien vuorovaikutus lapsensa kanssa on lämmintä ja kiintymystä sisältävää. He osoittavat herkkyyttä lapsen vaikeuksia kohtaan ja antavat tukea ja lohduttavat pahanolon lievittämiseksi.

### **Tarpeen mitätöinti - *Vanhemmat: Torjuminen***

Vanhemmat ovat kylmiä, etäisiä ja välinpitämättömiä vuorovaikutuksessaan lapsensa kanssa. He eivät osoita herkkyyttä lapsensa avunpyynnöille. He voivat käyttäytyä lasta kohtaan torjuvasti ja vihamielisesti ja osoittaa tyytymättömyyttään ja halveksuntaansa.

## *Lapsen tarve: kyvykkyys*

### **Tarpeeseen vastaaminen - *Vanhemmat: toiminnan strukturointi eli rakenteiden luominen***

Vanhemmat ilmaisevat selkeästi lasten käyttäytymistä koskevat odotuksensa ja perustelevat rajoituksensa. He antavat tukea ja kannustusta myönteisellä lapsen toimintaa koskevalla palautteella, kun siihen on aihetta.

### **Tarpeen mitätöinti - *Vanhemmat: Kaaos***

Vanhemmat ovat joko arvaamattomia tai epäselviä lasten käyttäytymistä koskevissa odotuksissa ja tavoitteissa tai he ovat äärimmäisen löysiä asettamatta mitään sääntöjä tai rajoja. Vanhemmat voivat myös aliarvioida lastensa saavutuksia ja suorituksia esittäen jatkuvasti kritiikkiä.

## ***Lapsen tarve: autonomia***

### **Tarpeeseen vastaaminen - *Vanhemmat: Itsenäisyyden rohkaiseminen***

Vanhemmat osaavat ottaa ja hyväksyvät lastensa näkökulman ja antavat heille mahdollisuuksia kokea psykologista vapautta, tarjoavat vaihtoehtoja ja rohkaisevat aloitteisuuteen. Vanhemmat luovat toiminnallaan demokraattiseen ilmapiiriin.

### **Tarpeen mitätöinti - *Vanhemmat: Painostus***

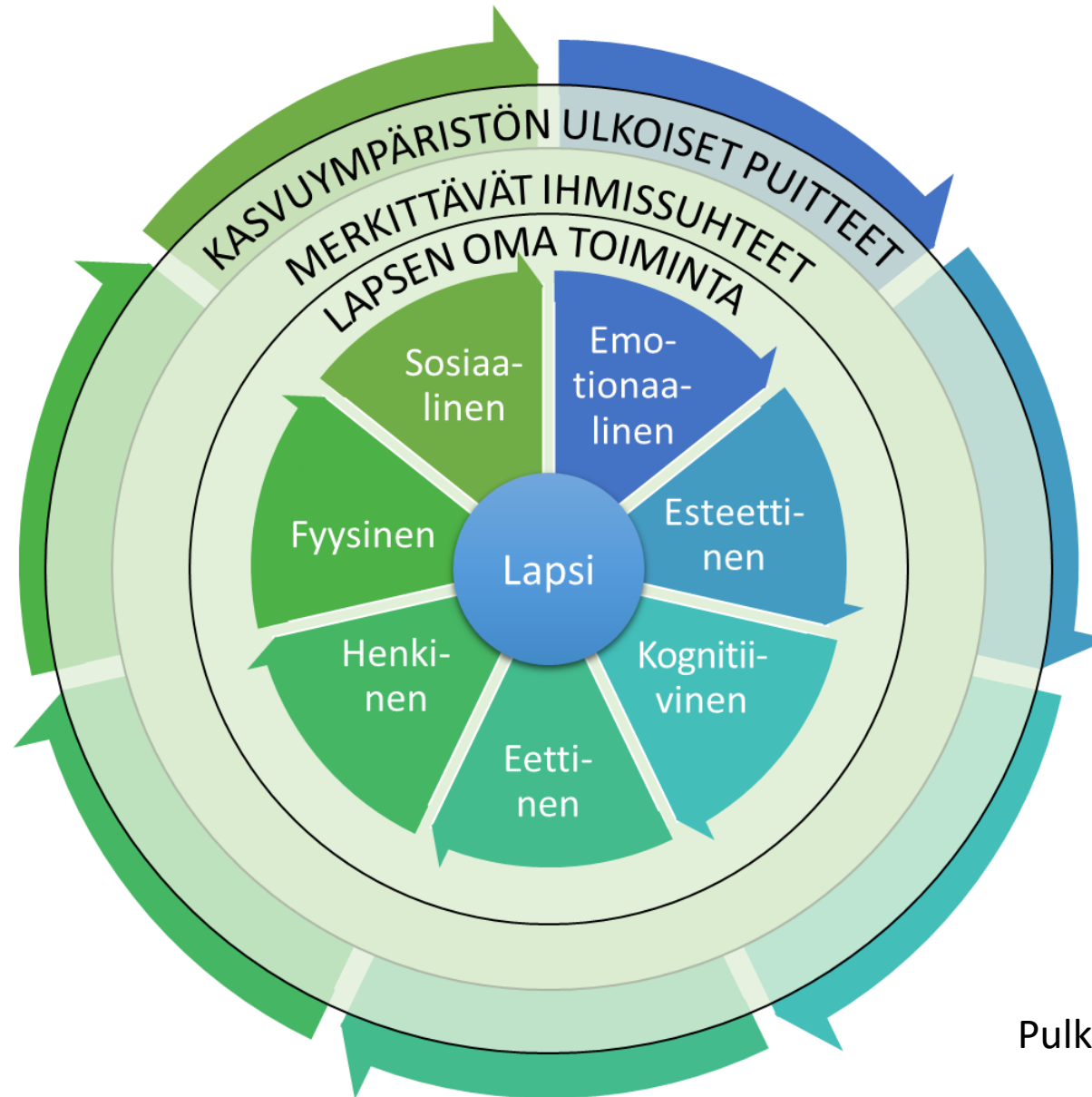
Vanhemmat ovat painostavia ja hallitsevia. He vievät läpi oman suunnitelmansa lasten asioissa painostamalla, tungettelemalla ja manipuloimalla. Painostus voi olla erimuotoista, kuten psykologista kontrollia tai pakkokeinoja.

**Rakkaus, rakenteet ja rohkaisu!**

(lapsen tarpeita huomioon ottava)

**Ei: rajat ja rakkaus!** (vanhempien valtaa korostava)

# Lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin ulottuvuuksia



Pulkkinen & Fadjukoff, 2018

# **YK:n lapsen oikeuksien sopimus**

**Vanhempien ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä (artikla 18)**

**Vanhempien oikeudellinen vastuu lapsistaan (artikla 3)**

**Sopimusvaltioiden velvollisuus antaa vanhemmille asianmukaista apua heidän hoitaessaan kasvatustehtävänsä (artikla 18)**

# **Vanhempien synnynnäiset psykologiset tarpeet**

Deci & Ryan (2020): Itsemääräämisteoria; Bornstein (2019)

## **Relatedness – yhteenkuuluvuuden tarve**

Vanhempana toimimisen arvostus - torjunta

## **Competence – kyvykkyyden tarve**

Vanhempana toimimiseen valmentaminen,  
odotusrakenteiden muodostuminen – epäselvät  
odotukset, kaaos

## **Autonomy - autonomian tarve**

Vapaus oman elämän järjestämiseen - painostus

## Lähteet

Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monographs*, Part 2, 4, 1-103.

Bornstein, M. (toim.) (2019). *Handbook of parenting: Volume 1: Children and parenting*. New York: Routledge.

Deci, E. L. & Ryan, R. M. 2000. The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry* 11 (4), 227–268.

Mahkonen, S. (1998). *Parisuhde ja vanhemmuus*. Jyväskylä: Gummerus.

Pulkkinen, L. (julkaistaan 2022). Lapsen hyvinvointi alkaa kodista. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pulkkinen, L. & Fadjukoff, P. (2018). *Keski-Suomen lapsiohjelma: Lasten hyvinvoinnista hyvinvoivaan yhteiskuntaan*. Jyväskylä: Haukkalan säätiö. <https://haukkalansaatio.com/lapsiohjelma2018/>

Ulferts, H. (2020). *Why parenting matters for children in the 21<sup>st</sup> century: An evidence-based framework for understanding parenting and its impact on child development*. OECD Education Working Papers, No 222. Paris: OECD Publishing. [https://www.oecd-library.org/education/why-parenting-matters-for-children-in-the-21st-century\\_129a1a59-en](https://www.oecd-library.org/education/why-parenting-matters-for-children-in-the-21st-century_129a1a59-en), katsottu 30.3.2021

*Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimus (1991)*. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan>